

Biyolojisi Değişen İnsana Doğru Konferansı... BİYOETİK VE İNSANLIĞIN GELECEĞİ

Konferansın son oturumunda insan biyolojisinin yapay organlar ve genetik müdahalelerle değiştirilmesi-nin toplumsal etkileri ve etik sorunlar tartışıldı.

EMO İzmir Şubesi Yönetim Kurulu Başkanı Şebnem Seçkin Uğurlu'nun yönetiminde gerçekleştirilen konferansın dördüncü ve son oturuma Prof. Dr. Nüket Örnek Büken, Prof. Dr. Beno Kuryel, Serap Ergin Aslan ve Mahir Ulutaş konuşmacı olarak yer aldı.

Etğin temel kavramlarını anlatarak "Biyoteknoloji ve Biyoetik" sunumuna başlayan Hacettepe Üniversitesi Biyoetik Merkezi Müdürü Prof. Dr. Nüket Örnek Büken, biyoetiğinin felsefenin gerçek dünya ile kesiştiği uygulamalı bir alan olduğunu ifade etti. "Yarar sağlama", "zarar vermeme", "özerkliğe saygı" ve "adalet" olarak özetlenebilecek 4 temel ilkeye dikkat çeken Büken, Oviedo Sözleşmesi'ne ve UNESCO'nun Biyoetik İhtisas Komitesi'nin çalışmalarına değindi. Biyoetik kapsamındaki güncel sorun kümelerini de aktaran Büken, kök hücre ve klonlama çalışmalarına dikkat çekti. Johns Hopkins Hastanesi'nde 1951 yılında hayatına kaybeden Henrietta Lacks'tan izinsiz alınan dokulardan çoğaltılan hücrelerin, yıllar boyunca dünyanın her yerinde bilimsel araştır-

malarda kullanıldığı hatırlatan Büken, konuşmasını şöyle sürdürdü:

"Hastane bugüne kadar başka kuruluşlara verdiği yaşayan hücre örnekleri için herhangi bir para almamıştı. Ama o hücreler üzerinde yapılan araştırmalarla elde edilen ilaç ve aşılar milyarlarca dolarlık bir ekonomi oluşturmaya devam ediyor. Henrietta Lacks tıp ekonomisi ve tıp hukukunun en önemli vakası olmaya devam ediyor..."

Genetik bilginin kime ait olduğuna ilişkin görüşlere aktararak, "Bu tip bilgilerin, sağlık gerekçeleriyle akrabalarla paylaşılıp paylaşılmamasına ilişkin kararlar kaçınılmaz gerilimleri içerecektir. Bu, bir yanda bilgi edinme hakkı, öte yanda ise, mahremiyet hakkı arasındaki gerilim olarak tarif edilebilir" diye konuştu. Tartışmalı konuların Etik Kurullar aracılığıyla değerlendirilmesi gerektiğine işaret eden Büken, konuşmasını "Yeni bir teknolojiyle ilgili kararlar, bu yeniliği destekleyenlerin prestijine göre değil, bilimsel ve etik verilerin ağırlığına dayanılarak alınmalıdır" ifadeleriyle tamamladı.

"Teknoloji Fetişizmi"

İzmir Ekonomi Üniversitesi Mühendislik Fakültesi'nden Prof. Dr.

Beno Kuryel ise oturumda "İnsan, Bilim ve Felsefi Boyutlar" başlıklı sunumuna, teknoloji fetişizmine dikkat çekerek başladı. Teknoloji fetişizminin son derece yaygın olması nedeniyle fark edilemediği ve normal kabul edildiğine değinen Kuryel, "Bu durum değerlendirilmesi gereken teknolojik gelişmenin ne kadar iyi olduğuna dair sorgulama yapılmasına engel teşkil etmektedir" diye konuştu. Mühendis ile teknisyeni ayırın en önemli farkın teorik bilgi farkı olduğuna vurgu yapan Kuryel, konuşmasını şöyle sürdürdü:

"Yapay kalp muhteşem bir teknoloji ama altında yatan teorik birikim daha önemlidir. Mühendisi mühendis yapan tasarım yeteneğidir ve teorik bilgi olmadan tasarım yapılmaz. Ne yazık ki egemen olan paradigmada, bilim teknolojiye indirgenmiştir."

Bilimin bir dizi kabul görmüş doğrular yani paradigmlar olmadan çalışmadığını ifade eden Kuryel, bilim tarihi açısından kuantum mekaniğe geçişin bir paradigma değişime kabul edildiği gibi "İnsanlık 2.0" etrafında dönem tartışmalarının da önemli bir dönüm noktası oluşturabileceğine vurgu yaptı.

"Geleceğin Adaleti"

Bonn Rheinische Friedrich-Wilhelm Üniversitesi'nden Serap Ergin Aslan ise "Genom Düzenleme Teknolojisi ve Uygulamaya Yönelik Etik ve Felsefi Yaklaşımlar" başlıklı sunumuna, genom düzenlemesine ilişkin temel bilgileri vererek başladı. Araştırmalarının "hastalıkların önlenmesi", "üreme" ve "iyileştirme" hedefleri altına toplanabileceğini ifade eden Aslan, karşı çıkış noktalarının "risk",

“insan onuru”, “özerklik”, “doğallık” ve “adalet ve sağlık hakkı” başlıkları etrafından toplandığını ifade etti. Uzun boylu bir basketbol oyuncu olması için ailesinin istediğiyle genom düzenlemesine tabi yutulan bir çocuğun ileride jokey olmayı tercih etmesine engel oluşturulmasının “kişinin onuru” zedeleyeceğine ilişkin görüşlerin yanı sıra, gelecek nesillerin üçüncü kişiler tarafından belirlenmesinin ise türün onurunu zedeleyeceği görüşlerinin bulunduğunu da aktardı. “Adalet” kavramı kapsamındaki 3 temel soru Aslan’ın sunumuna şöyle yansdı:

“Daha fazla araştırma ve genom düzenlemesinin potansiyel kullanımı ile hangi tıbbi ürünlere erişilebilirlik vardır?”

-Bu ürünler sağlık hakkı kapsamında mıdır ya da piyasada serbestçe erişilebilir olacak mıdır?

-Yeni tıbbi seçeneklerin adil bir biçimde dağıtılmasının ve bunlara adil bir biçimde erişme hakkının hangi kriter ve/veya kriterler temelinde gerçekleştirilmesi gerekir?”

Genom teknolojilerine kimin erişeceği ve hangi amaçlarla kullanılacağına ilişkin tartışmalarının daha önemli olduğunu ifade eden Aslan, konuşmasını şöyle tamamladı:

“En iyi genlere en çok parası olanlar mı sahip olacak? İleride genetik olarak üstünler ile genetiği değiştirilmiş olanlar arasında bir kast sisteminin oluşması bile olasıdır. Ailelerin bugün basit gözüken mavi gözlü bebek gibi tercihlerinden öte, genom

düzenleme teknolojilerini elinde bulunduranlar tarafından dayanıklı, yorulmaz, itaatkâr bir işçi sınıfı yaratılması ihtimali de vardır.”

“Bedenin Hiçleştirilmesi”

Konferans Yürütme Kurulu Üyesi Mahir Ulutaş ise “Zenginler, Yoksullar ve Siborglar” başlıklı sunumuna “Sibernetik organizma” anlamına gelen siborg teriminin tarihçesini anlatarak başladı. Siborgun diyalektik bir imge olarak değerlendirilebileceğine ilişkin görüşleri aktaran Ulutaş, yeni bir bilimsel din niteliğinde şekillenen Trans-hümanizm kavramına da değindi. Trans-hümanistlerin, bugün estetik cerrahi, anti-depresan ve performans arttıcılarla takviye edilen bedenin, gelecekte genetik değişikliklerle destekleneceğini öngördüklerini aktardı. Bedenin sanallaştırılmasının ön gördüğünü belirten Ulutaş, ete dönü-

şen bedenin kurtulması gereken bir fazlalık olarak nitelendirildiğini aktardı. Teknolojinin, tarih, ekonomi, politikadan bağımsız olduğunu savunan teknolojik determinist görüşlere değinen Ulutaş, insanın “Distopik Siborg’a dönüştürülmek istendiğini vurguladı. İnsan bedeni dahil her şeyin formalize edilebilen bir enformasyon olduğunu savunan görüşe göre; insan bir makinedir ve bilinç maddeden ayrılabilir. Ulutaş, kapitalizmin tarih boyunca sadece üretim araçlarının değil, aynı zamanda emeğin de tam mülkiyetine sahip olmayı hedeflediğini hatırlattı. Bedenin ya da genlerin patentlenebilir, ticari bir ürün haline getirilmesinin olası olduğuna işaret eden Ulutaş, konuşmasını şöyle tamamladı:

“Öyleyse ya teknolojik gelişmelere eleştirel bakacak, hangi teknolojilerin insanın kendisi ve çevresi ile ilgili yeni olanaklar, bilişler yaratan ve dilsel, bedensel zihinsel varlığını zenginleştiren protezler olarak anlamlandırılabilirliğine dair bir tartışmayı yürüteceğiz; ya da insanı bir mekanizmaya indirgeyen, insani varoluşu hiçleyen, onu şeyleştiren modern kapitalist sistemin bir rüyası olan, sibernetik totalist mantığın imlediği, yeni köleciler geleceğe mahkum olacağız.”

